

A 5458.

830

Arroteggeminne

kuida Tallinna

Pea-Piibli-kogodusse

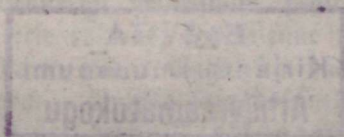
ja

Abbi-kogoduste läbbi

pühhad kirjad meie armsa Maa-rahwale on jäggatud

1854 ja 1855.

Seitsmes jäggo.

Tallinnas, 1856.

Trükkitud Lindworsi pärijate kirjadega.

Rechtsanwaltsbüro

1911

Rechtsanwaltsbüro

Rechtsanwaltsbüro

Rechtsanwaltsbüro

Es zu drucken erlaubt.

Im Namen des General-Gouvernements von Liv-, Est- und Curland,
Genor Gyldenstjerne

ENSV TA
Kirjandusemuuseumi
Arhiivraamatukogu

38008

1911

Rechtsanwaltsbüro

Rasked hädda aastad on meist mödaläinud: meie olleme kuulnud sõeast ja sõeakissendamisest. Meie silmad näggid ranna liggidal waenlaste tullelaewad, kes suure tükki mürrina läbbi süddamed pannid wärrisema ja wabbisema, et igga pääw kartuskes ollime, neid maale tullewad. Meie Maa olli sõea wäega täidetud, et Talliinna ümber perredes ni paljo mehhi kortlis ollid, et rahwas ei mahtund ellama. Keif neid küütid ja krono weddamisjed waewasid rahwast. Merre keelas omma andi, et polnud silku egga soola saada, muud kui üllematta ränga rahhaga. Ja Summal omma poolt panni taewast finni, et wihma mitmel näddakal ep oluud ja willi poua pärrast ei kaswand. Ja et hädda suremaks läks, kutsus Issand Summal omma woitud mehhe, meie ünsa Keisri herra Nikolai Pawlowitsi suure Wennerigi wallitsusese pealt ärra, et need mitmed ja mitme keele rahwas, kes Wenne rigi piredes ellawad, nago ilma peata jäid. Agga kui hädda feige surem, siis abbi feige liggem. Aulikko issa asemele tulli armastud Poeg, meie uus Keisri herra Aleksander Nikolaewits kelle sowiminne on rahwa kasso, sepärrast olli ka rahho tegginne temma üllem töö. Jah, Summal olgo tännatud, nüüd on meil rahho! Se raske korm on meie süddame pealt ärrawoetud; keif asjad käimwad jälle wanna öppinud wiisi järrele. Täanno Summalale! Meil on jälle rahho! Temma näitis meile hirmo, agga heitis jälle armo peale! Temma teggi meiega, kui issa omma lastega! Temma tulletas meie patto ja holetust meie mele, et peame pärrandama ja sedda noudma, mis iggawesses hinge rahhuks tarwis lähhäb, et meil olleks leppitud issa taewas, kelle poole meil woits julgust olla ka feige kibbedama hädda aial. Jah, armad, sedda aega ei tohhi meie mitte unnustada: mis meie olleme kuuhud ja näinud, peab meile öppetussesks ollema. Sest pat on rahwa hukatus, ja södda, wihha ja waen on patto willi. Agga sedda ei lämmata egga keela möök egga tulli, waib süddamelik pöör-

minne Jēfanda poole, nenda kui pūhha kirri ütleb: „Mi töeste, kui ma ellan, se on Jēfanda Jehowa sanna, mul ep olle head meelt selle surmast, kes vāl, waid sest kui se, kes vāl on, pōrab omma tee pealt, et ta woifs ellada. Pōörge ūmber omma kurja teede pealt, sest miķspārrast tahhate teie surra, oh Israeli suggu!“ Esek. 33, 11. „Sest surm on patto palk!“ Rōm. 6, 23. Ūttelge nūūd, armad sōbrad, kas se mödalāinud hādda aeg on sedda ūmberpōormisse wilja saatnud? Wata, mitmel on pūhha kirja ramatuid, et woiwad neid luggeda; meile saab selge Jummal sanna kulatud, et iggāiķs woifs kuulda Jummal armouud Jēfusse Kristusse sees; meie seas on ka Piibli koggodusi seatud, et ei pea ennam ūķski, kel himmo on ja kes moistab kirja luggeda, ilma Jummal sanna ramatota ollema: ja meie woime ka rōmustada, et pūhha kirja wāljalautamine Jēfandast ūnnistud saanud. Siiski kas Jummal sanna saab ka viete, palwega ja sūddamelikko himmoga, kuulud ja wasto-woetud? Ūrra panne immeks, et nenda ikka jälle kūsitatse. Sest ūhhegi muu sees ep olle ūnnistust; sest ūhtegi muud nimmet ei olle taewa al innimestele antud, kenne läbbi meie peame ūnsaks sama, kui agga Jēfusse Kristusse nimme, kide- tud iggaweste. Jēfust Kristusst meie ei tunne muido kui Jummal sanna läbbi, kui ennast keikis, ni hāsti omma mõt- tedes ja lotusēs, kui teggudes ja ello wišides ja seadmistes Jummal sanna alla ja temma pohja peale seame. Sest- sammast tulleb keik ūnnetus, wiħha ja sōdda, et innimesed ei lasse ennast Jummal Waimust nomida egga ūppetada, et tahtwad omma teesid möda kāia ja tehha, mis nende tūħhi ja pimme, walgustamatta tarkus ūppetab, mis omma arwa- misse järrele heaks ja kasuks kiidawad. Andko Jummal armust, et meie hādda läbbi targemaks saakšime. Peale nelja- kümmed aasta on sest mödalāinud, kui ta suur sōea aeg olli, — wannemad meie seast mälletawad weel sedda aega, — siis tulli selle peale nišuggune armas ūllesārkamine ja ūmber- pōörmine; siis sūndis nālg Jummal surma järrele, et armo- ūppetus Jēfussest Kristussest pandi jälle ūllemaks ristiusso ūppetusseks, et Piibli koggodused, mis jo enne ollid seatud, omma kasolikko tööd said laheminne tehha, ja ennam Jum- mala sanna armastajad kōkkoheitsid, et waeste ja wangide eest ennam murret kanti. Ja mitmes muu asjas olli tunda, et uus Waim ristirahwa peale tulnud. Et meie keige selle eest

Isandale peame au ja tänno andma, siiski ei tohhi meie mitte seisma jäda, egga tohhi möttelda, kui olleks jo keif hästi: waid iggäüks peab tähhele pannema, mis weel tarwis on, kust weel puudo on, ja omma poolt noudma, et Jummalariik kaswaks, agga patto woimus löppeks, et iggawenne töe walgus woiks selgeminne paista ja keif rahwas hakkasid walgust armastama ja walgusses käima. Oh sedda waimo pimmedust ja patto woimust ja üllekohto ello on weel paljo! Neid uskmatta ja nõdrausliffuid on ennam leida, kui tahhaks möttelda. Oh sõbrad, wõtame siis waimo moõka kätte ja sõbdime pimmedusse wasto, seiskem uskus ja pangem kurrati wasto: siis temma peab meist tagganema. Hädda on meid õppetanud, kui armas rahho aeg on: olgem rahho noudjad, ni hästi iggäüks Jummalaga, kelle wiha alla leppimatta ja andekspallumatta pat panneb, kui ka keif rahwas issekeskis. Muido wäljaspiddine rahho saab meile jälle waimo kahjaks ollema, et kurjad himmud kaswawad ja woimust wõtwad. Usk Jesusse Kristusse, meie armsa Õnnisteggia sisse olgo meie kilp, ja armoõppetus meie moõk, misga hinge waenlaste wasto sõbdime: siis on meil rahho ses rahhotamas, waewalises mailmas. —

Mullo ei sanud arroteggemist Piibli koggobuste tööst wäljaantud: kül mitte sõea aia pärrast; sest ka sõea aial se rahho tö edbasi lainud ja weel joudsaminne. Ehk monni otis arroteggemise ramatokest, nenda kui ühhelt poolt sedda ka kuulda olnud. Siis tahhame tännawa jälle kahheaastasest tööst arro tehha, ja pallume armsad luggejad, et heal meel sedda wasto wottate. Teie sate nähha, et keige selle eest, mis Piibli ramatude wäljalautamises on sündinud, peame Isandat sübdamest tännama, agga ka allandliffult tedda palluma, et temma tahhaks need ramatud, mis rahwa kätte on sanud, luggejatte hingedele õnnistada.

Nende kahhe aasta aial 1854 ja 1855 on Talliüna Peapiibli koggodus iggapiddi selle eest hoolt kandnud, et igga tahhes olleksid pühha kirja ramatuid walmistud, ja woiks neid selle wanna hinnaga müa, kui ennegi, et kül sõa aega läbbi mitto asfi kallimaks lainud ja paljo wimitust on sündinud. Sepärrast ep olnud talwe mitte täied suure trüffiga Piibliid

ennam sada, senni kui uus trüf walmis sai. Aastal 1739 sai täis Piibel esimest korda trüffitud, ja 1773 jälle teist korda, agga 1813 olli neist weel kül järrele. Pärast aastast 1825 kuni 1855 sadik on 25 tuhhat täit Piiblit trüffitud. Sesamma luggu on ka ue Testamentiga olnud, et 1816 aastast 1856 sadik on 58 tuhhat uut Testamenti trüffitud. Need ued ramatud, kus sees ükspäinis Ewangeliummid ja Apqstlide teggude ramat on, on isseärnanis nekrutidele trüffitud, et nemmad teekäimisse peale ei woi suurt ramatut mitte kasa wotta. Sest teigist on nüüd kül selgeste nähha, et nüüd meie aial himmo Jummal sanna ramatude järrele paljo suremaks on läinud, ja Jesand Jummal ka Piibli koggoduste murret ja holikandmist on rohkeste önnistanud, et wois ifka ramatuid alwema hinnaga osta. Täanno Jesandale, et Temma sedda himmo omma hea ja önsaks teggewa anni järrele on ärratanud: tehko Temma heldest armust omma tootust: et Temma Sanna ei pea tühjalt taggasi tulles, ka igga ühhe luggeja jures töeks, et Temma pühha Waim teeks kirja tähte ka südamettes ellawaks, et rahwa rummalus ja pattu pimmedus ifka ennam ja ennam kauks, agga Jesus Kristus, se ainus koidotäht, touseks ristirahwa süddames ja römustaks ja jahhustaks neid omma kalli walgusse ja paistusse läbbi. Sest önnis on se, kes Jummal sanna tuleb ja sedda ka tallele panneb. Sellepärast römustame ka wägga, et Haljalo, Petri ja Mihkli kihhelsonnas uet Piibli-abbikoggodused on seatud, ja sowime, et meie Cestima kubbermangus ennam ei peaks üht kihhelsonda ollema, kus ep olle Piibli koggodust.

Pea-Piibli-koggod. on 1609 Piib. ja 5543 uut Test. ärramüinud
 36 „ 3794 „ ärrakind

üllepea 10982 pühha kirja ramatud. Rahha on sissetulnud: 5899 Rubl. 12 Kop., wäljaantud 5878 Rubl. 29 Kop. ja 20 Rubl. 83 Kop. on järrele jänud. Kül hulk rahha, mis pühha kirja ramatude eest on kullutud, misga paljo leiba olleks woinud waestele murretseada! Agga sedda ei pea ükski kahhetsema, kes hinge kallimaks peab kui ihho, ja sellepärast ka hinge toidust ennam iggatseb ja otsib kui ihho roga.

Abbi- Piibli- koggodusjed läskitasid ommad annid :

Umbia fihhelfonnast	20	Rubl.	—	Kop.	Transp.	348	Rubl.	20	Kop.
Hannila	12	"	—	"	Maarja fihhelfonn.	27	"	—	"
Hapsalo	10	"	—	"	Maddisse	12	"	—	"
Jakobi	20	"	—	"	Mahheranna	60	"	—	"
Terwa Jaani	3	"	—	"	Martna	40	"	—	"
Jöhwi	50	"	—	"	Riisi	5	"	—	"
Juro	25	"	—	"	Pühhaleppa	117	"	60	"
Jüri	10	"	—	"	Katwerre	8	"	—	"
Karruse	28	"	20	"	Kappla	50	"	—	"
Koero	20	"	—	"	Riddasa	34	"	—	"
Kosse	50	"	—	"	Simona	50	"	—	"
Kullama	45	"	—	"	Lürri	3	"	—	"
Pihbola	5	"	—	"	Waiwara	12	"	—	"
Lügganuse	50	"	—	"	Wiggala	20	"	—	"
<hr/>					<hr/>				
348 Rubl. 20 Kop.					786 Rubl. 80 Kop.				

Peale sedda sabeti Terwa Jaanist 4 Rubl., Jürist 3 Rubl., Koerust 8 Rubl., Kullamalt 10 Rubl. ja Kapplast 12 Rubl., et selle eest saaksid uut Testamentid neile kingitud, kes nekrutiks läinud. Meil on sõea aial kül tihti nekruti wõtmiist olnud: siiski on iggäiks, kes moistis luggeda, omma keele ramato kaasa sanud, meletulletamissesks, et temma Jumalat egga omma usko ärra ei unustaks.

Abbi koggodusjed andwad ommast tööst teada:

1) **Juro fihhelfond** on selle tarwis rahha kingitud sanud, et igga tallomaiasse, mis 3 ja ennam pääwa näddalis moisa teeb, saaks täis Piibel maja pohja warraks kingitud. Nenda on jo 328 Piibelt wäljaantud ja peale sedda weel 21 uut Testamenti. 18 Piibli koggodusse liiget on. Piibli pühha sai kestmisel Nellipühhil peetud ja 47 R. 35 Kop. on järrele jänud.

2) **Kappla fihhelfonnas** on igga aastas Piibli pühha peatud, 29 Piibli koggodusse liiget, 7 Piibelt 84 uut Testamenti kingitud, isseärranis noore parisrahwale laulatamisses mällestussesks. 38 Piibelt ja 113 uut Test. ärramüdüd, 292 Rubl. 11 Kop. on sisse tulnud, 177 R. 20 Kop. wälja antud ja 114 Rubl. 91 Kop. järrele jänud. Üks koggodusse liike, Jaak Strandberg, kes fihhelfonna loetaja, on 80 uut Testamenti ärramüdüd. Koggodussele said 7 Piibelt ja 8 uut Testamenti kingitud, mis nuuist waestele said antud, muuist ka wäljalaeatud.

3) **Nissi kihelkonnas** on 12 Piibelt, 16 uut Testamenti müdud, ja laulo ja Katekismusse ramatuid kingitud, 42 Rubl. 68 Kop. sisetulnud, 32 Rubl. 40 Kop. wäljaantud, ja 10 Rubl. 28 Kop. järrele jänud.

4) **Jüri kihelkonnas** on 1 saksa keele uus Testament, 6 maakeele täit Piibelt ja 41 uut Testamenti wäljalautud. Mitto ostawad ka Tallinnast ennestele ramatuid. Piibli pühha sai 19 Mihkli kuu päwal peetud rahwale suureks rõmuks. Sisse tulnud on 45 Rubl. 41 Kop., wäljaantud 42 Rubl. 15 Kop. ja järrele jänud 3 Rubl. 26 Kop.

5) **Kosse kihelkonnas** ei sündind aastal 1854 Piibli pühha pidada, et kolera haigus wägga liikumas olli. Aastal 1855 peeti Piibli pühha 15 Reäri kuu päwal. 51 liiget on. Üks noor mees, kes Piibli koggodusse hakkatussest igga aasta omma andi olli tonud, tõi siis weel omma andi, kui tedda nekrutiks wiidi ja temma omma oppetajat Jummalaga jättis, selle sowimissjega: „Issand önnistago rohkeste Piibli koggodust.“ Teised kaks, kes ka nekrutiks wiidud, saatsid weel laugelt wööralt maalt omma andi. Arramüüdud on 1 saksa keele uus Testament, 24 maakeele täit Piibelt 65 uut Testamenti, kingitud said 3 täit Piibelt ja 29 uut Testamenti. Sisse tulnud on 119 Rubl. 25 Kop., wäljaantud 114 Rubl. 55 Kop. ja järrele jänud 4 Rubl. 70 Kop.

6) **Simona kihelkonnas** sai igga aasta Piibli pühha peetud, ja Koero oppetaja ja noor Makwerre kihelkonna oppetaja ammeti peale kutsutud mees ollid aitamas. Kihelkonnas olli suur hädda ja willitsusse aeg, et mitmed rasked haigusjed ollid liikumas ja ka paljo soldatid küllades ollid ollamas. Arramüüdud said 1 saksa keele Piibel ja 3 uut Testamenti; peale sedda 32 maakeele täit Piibelt ja 84 uut Testamenti, kingitud said 2 täit Piibelt, kirriko wöörmindretele, kes hilja ammeti peale seatud, ja 46 uut Testamenti, neist 33 nekrutidele, ja 3 Laweti Pauloramatur. Sissi tulnud on 190 Rubl. 79 Kop., wälja antud 143 R. 80 Kop. ja järrele jänud 46 Rubl. 99 Kop.

7) **Maarja kihelkonnas** sai 22. Leikuse kuu päwal

1854 Piibli pühha peetud ja Peetri õppetaja teggi jutlust; lõppetussfeks said 25 uut Testamenti waeste kihhelfonna liikmettele kingitud. Peale sedda said ka 30 uut Testamenti nekrutidele kingitud. 10 täit Piibelt ja 35 uut Testamenti on ärramüüdud. Piibli pühhal tullid sisse 28 Rubl. 96 K. ja sest rahhast on 22 Rubl. 50 Kop. järrele jänud.

8) **Nakwerre kihhelfonnas** said 12 saksakeele Piibelt ja 25 uut Testamenti, 22 maakeele täit Piibelt ja 55 uut Test. ärramüüdud; 1 Piibel on ärrakingitud ja weel 52 uut Testamenti nekrutidele. Peale sedda saatis Talliina Pea Piibli koggodus 274 uut Testamenti ja 219 Ewangeliummi ramatut, mis nekrutidele said kingitud. Sisse tulnud on 47 Rubl. 31 Kop., wäljaantud 17 Rubl. 75 Kop. ja järrele jänud 29 Rubl. 56 Kop.

9) **Saljalo kihhelfonnas** on uus Piibli koggodusse abbiselts seatud ja hakkatusfeks senna 2 saksakeele Piiblid ja 3 ued Testamentid ja 5 maakeele täit Piibelt ja 10 uut Test. kingitud. Weel ep olle Piibli pühha peetud, polle ka weel mitte suurt röömo sest asjast rahwa seast tunda. Arwata on, et üllepea liggi 300 täit Piibelt ja 500 uut Testamenti kihhelfonnas on lautud.

11) **Wahoranna kihhelfonnast** antakse teada, et nüüd 223 täit Piibelt ja 513 uut Testamenti, üllepea 736 pühha kirja ramatud rahwa käes luggeda on.

12. **Jöhwi kihhelfonnas** on igga aasta Piibli pühha peetud, aastal 1854 wiendamal Mikhle kuu päwal, kus Waiwara õppetaja jutlust teggi, ja 1855 28-mal Leikusse kuu päwal, kus Lügganusse õppetaja abbiks olli. Laupääw õhtul jo tullid rahwas firriko kokko, palwet teggema ja Jummalala sanna kuulma; ka Narwa liinast ollid mitto Jummalala sanna armastajad sõbrad tulnud, et need pühhad rahwale suureks röömuks sawad pühhitsetud. Sepärrast on Jöhwi õppetaja ka Narwa liinast käinud ja liina rahwaga sedda armast pühha pidanud, kus suur hulk Testamenti ramatud soldatidele, kes liinast kortlis ollid, sai kingitud. Üllepea on Jöhwi kihhelfonnas kahhe aasta aial 4 saksakeele uut Testa-

menti ja 38 maakeele täit Piibelt ja 68 uut Testamenti ärramüdüd, 5 Piibelt ja 265 uut Testamenti ja peale sebda weel 24 uut Testamenti paris rahwale laulatamisse jures kingitud. Reist ramatudest, mis üks koggodusse liike 1852 kinkinud, on jo 125 uut Testamenti wäljaantud. Sisse tulnud on 240 Rubla 91 Kop., wäljaantud 181 Rubl. 50 Kop. ja järrele jänud 59 Rubl. 41 Kop.

13) **Waiwara fihhelfonnas** sai ka igga aasta Piibli pühha peetud ja Jõhwi õppetaja olli jutlust teggemas. 11 täit Piibelt on ärramüdüd, 22 Piibelt, 83 uut Testamenti ja 13 Laweti laulo ramatud kingitud. Sissetulnud on 136 Rubl. 60 Kop., wäljaantud 98 Rubl. ja järrele jänud 38 Rubl. 60 Kop.

14) **Lügganusse fihhelfonnast** antakse teada, et himmo Jumjala sanna ramatude järrele kaswab, ja Piibli pühhal isseärranis kirrif rahwast täis on. Siiski rahwas waesusse pärrast ei jona paljo ramatuid osta ja Piibli koggodus ei julge ka mitte, ramatuid kinkida, et raske teada, kes keige waesem ja kellel ka tössim himmo Jumjala sanna järrele on. Ärramüdüd on 11 täit Piibelt ja 15 uut Testamenti, kingitud said 1 Piibel ja 2 ued Testamentid. Sisse tulnud on 125 Rubl. 37 Kop., wäljaantud said 81 Rubl. ja järrele jänud on 44 Rubl. 37 Kop.

15) **Terwa-Jaani fihhelfonnas** peetakse Piibli pühha jo ammust aiaast Nellipühhil, kas kestmisel, kas wiimsel pühhal. Wäljalautud said 14 täit Piibelt ja 36 uut Testamenti, ja isseärranis nekrutidele 14 täit Piibelt ja 36 uut Testamenti, ja isseärranis nekrutidele 14 uut Testamenti kingitud. Sissetulnud on 33 Rubl. 31 Kop. ja 22 Rubl. 20 Kop. wäljaantud, et 11 Rubl. 11 Kop. on järrele jänud.

16) **Umbla fihhelfonnast** antakse teada, et leeri-lastele igga pääw saab Jumjala sanna jäggo selletud ja se läbbi nende himmo, ennestele ramatuid osta, wägga kaswand. Nenda on 33 täit Piibelt ja 300 uut Testamenti ärramüdüd ja 27 uut Testamenti kingitud. Sissetulnud on 150 Rubl. 66 Kop., wäljaantud 138 Rubl. 95 Kop. ja järrele jänud 11 Rubl. 71 Kop.

17) **Jerwa-Maddikse kihhelkonnas** on tunda, et rahwa rööm Piibli koggoduste tööst kaumas on, et se asfi ennam uus ep olle. Siiski sai ka Piibli pühha peetud ja forjati 17 Rubl. 1849 aastast kunni 1854 on üllepea 107 täit Piibelt ja 145 uut Testamenti wäljalautud,

18) **Roero kihhelkonnas** sai 1854. aastal Piibli pühha 12 Joulo kuu päwal peetud ja Simona ja Püllistwerre õppetajat teggid jutlust, ja 1855 aastal peeti 25. Mihkle kuu päwal Piibli pühha ja Sakobi õppetaja olli jutlust teggemas. Rahwas on wägga ses nouus ja römustawad selle ülle, et Piibli koggodus ette wötnud, et igga nekrutile, kes kihhelkonnast wäljalähhäb, saab uus Testament kingitud. Nenda on 32 uut Testamenti jäntud. Peale sedda on 34 täit Piibelt ja 157 uut Testamenti ärramüdüd ja 133 uut Testamenti kingitud. 141 Rubl. 86 Kop. on sisse tulnud ja 121 Rubl. 70 Kop. wälja antud ja 20 Rubl. 16 Kop. järrele jänud. Rarkowa liinna Piibli koggodus Wenne maal on 200 uut Testamenti saatuud selle sowimissfega, et need ramatud isse ärranis noore rahwale, kes Jummalala sanna armastawad, saaksid kingitud. Länno ja Jesanda önnistaminne olgo neile söbradele, kes meie Maarahwast ni wägga armastawad, et neile sedda head andi on sowinud.

19) **Peetri kihhel onnas** on hiljati uus Piibli abbiselts seatud, kellest lubbatud tullewaks aastaks teadaandmist saata.

20) **Türri kihhelkonnas** on 39 täit Piibelt ja 113 uut Testamenti wäljalautud ja neist 13 uut Testamenti leeri lastele kingitud. 1316 perrebes on 976 pühha kirja ramatud, et 340 alles ilma on. 1854 aastal sai 7. Talwe kuu päwal Piibli pühha peetud ja selle päwa Ewangeliummist Matt. 18, 23 selletas õppetaja rahwale, et keifil wölgo on Jesanda wasto Piibli koggodusse töö pärrast.

Vaidelinnas on 1855 aastal Talliinna Pea Piibli koggodusse poolt 273 uut Testamenti ja 147 Ewangeliummi ramatud nekrutidele kingitud.

21) **Kullama kihelkonnas** peeti 1854 aastal 7. Talwe kuu päwal Piibli pühha ja Hapsalo õppetaja teggi jutlust. Arramüdüd said 2 saksa keele üed Testamentid, 14 maakeele täit Piibelt ja 20 uut Testamenti; kingitud said 3 täit Piibelt ja 8 uut Testamenti. Sisese tulnud on 118 R. 70 Kop. ja wäljaantud 88 Rubl. 5 Kop. ja järrele jänud 30 Rubl. 65 Kop.

1855 aastal 31 Paasto kuu päwal kutsus Jesand õppetajat siit ilmast ärra, sedda armast sullast, kes omma kuu aastases ammeti piddamiseses ussin olli ennast Jummalale kõlbawaks näitma, kui üks tõteggia, kellel ei olle tarwis häbeneda, kes tõe sanna öiete ärrajaggab.

22) **Lihhola ja Kirrewerre kihelkonnades** peeti 1854 aastal 28 Talwe kuu päwal Piibli pühha, kus Karruse õppetaja jutlust teggi, ja teisel aastal 13. Talwe kuu päwal, kus Hannila õppetaja jutlust teggi. Wäljalautud said 3 saksa keele Piibelt ja 7 uut Testamenti ja 5 maakeele Piibelt ja 139 uut Testamenti, agga neist 70 Hannila ja Karruse kihelkonda läffitud. Peale sedda on Lihhola liinas weel 2 saksa keele üed Testamentid ja 1 maakeele täis Piibel ja 6 uut Testamenti müdüd. Sissetulnud on 94 R. 4 K., wäljaantud 85 Rubl. 50 Kop. ja järrele jänud 8 Rubl 54 Kop.

23) **Wiggala kihelkonnas** peeti teisel Kristusse tullemise pühhal Piibli pühha. 20 Piibli koggodusse liiget on. Arramüdüd on 16 täit Piibelt ja 51 uut Testamenti, kingitud 32 täit Piibelt ja mitto laulo ja Katekismusse ramatut. Sissetulnud on 94 Rubl. 96 Kop., wäljaantud 61 R. 28 Kop. ja järrele jänud 33 Rubl. 68 Kop.

24) **Wihli kihelkonnas** kus enne ep olnud Piibli koggodusst ja siiski ka 10 täit Piibelt ja 85 uut Testamenti ollid wäljalautud, on nüüd 1855 aastal uus Piibli koggodusse abbiselts seatud. Üllepea on kihelkonnast 100 täit Piibelt ja 100 uut Testamenti leida, ja tahhame loota, et Piibli koggodusse murre läbbi paljo ramatut juure tullewad, et ep peaks kellelgi enam puudo ollema.

25) **Karusse kihelkonnas** peeti 1854 aastal Piibli pühha 26. Mihkle kuu päwal, kus Riddala õppetaja jutlust teggi, ja 1855 aastal jälle 30. Roja kuu päwal, kus Martna õppetaja jutlust teggi. Sowitakse, et koddused luggemissesd saaksid iggas maias seatud, mis kül üks hea ja wägga tarwilinne wiis olleks. Arramüdüd on 10 saksa keele uut Testamenti, 20 maakeele täit Piibelt ja 31 uut Testamenti ja 5 Laweti lauloramatus, kingitud said 7 täit Piibelt ja 11 uut Testamenti laste loetamise jures; 1 Piibel on ka wäljalae-natud. Need 5 Piibelt, mis Tallinnast läkitud ja 2 Piiblid ja 10 uut Testamenti, mis isseärranis Matsalo walla rahwale kingitud, said maja pohja warrandusseks ärraantud. Sissetulnud on 104 Rubl. 50 Kop. ja se rahha on ka wälja-antud.

26) **Sannila ja Warbla kihelkonnas** sai 1855 aastal 5. Talwe kuu päwal essimenne Piibli pühha peetud ja Karuse õppetaja teggi jutlust, rahwa suureks rõõmuks. Arramüdüd on 20 täit Piibelt ja 79 uut Testamenti ja 1 saksa keele Piibel, kingitud on 1 saksa keele Piibel, 11 maakeele Piiblid ja 12 uut Testamenti. Sisse tulnud on 54½ Rubl. ja se rahha ka wäljaantud.

27) **Martna kihelkonnas** sai 1854 aastal 19. Mihkle kuu päawal Piibli pühha peetud ja Karuse õppetaja teggi jutlust ja 1855 aastal 11. Mihkle kuu päwal, kus Hapsalo õppetaja jutlust teggi. 47 Piibli koggodusse liiget on. Arramüdüd said 14 täit Piibelt ja 6 uut Testamenti, kingitud 14 täit Piibelt ja 15 uut Testamenti. Karlowa liinast on seia 50 täit Piibelt ja 25 uut Testamenti ja Tallinnast 5 täit Piibelt kingitud. Sissetulnud on 56 Rubl. 50½ Kop., wäljaantud 53 Rubl. 10 Kop. ja järrele jänud 3 Rubl. 40½ Kop.

28) **Riddala kihelkonnas** peeti 1854 aastal 19. Mihkle kuu päwal Piibli pühha ja Hapsalo õppetaja olli tulnud jutlust teggema, ja 1855 aastal peeti 18. Mihkle kuu päwal sedda pühha. Et kihelkonna rahwal jo paljo pühha kirja ramatusid on, siis neid agga wähhhe ostetakse. Arramüdüd said 7 täit Piibelt ja 12 uut Testamenti, kingitud said

10 uut Testamenti. Sisse tulnud on 47 Rubl. $\frac{3}{4}$ Kop., wäljaantud 46 Rubl. 90 Kop. ja järrele jänud $10\frac{3}{4}$ Kop. Neist 84 liikmettest on monned surnud, teised woõra fihhelkonda läinud, et nüüd 72 järrele jänud.

29) **Niggola fihhelkonna** rahwale on Karkowa liinast 100 täit Piibelt ja 250 uut Testamenti kingitud. Külse rohke armastuse and neile, kelle kätte se saanud, ka suurt waimo kaasa sadab.

30) **Pühhaleppa fihhelkonna** rahwas wõtsid sedda nou, igga noore parisrahwale laulatamise päwal Piibelt kingida, suure rõmoga, nenda, et ükski sest keige parremast kaasa warrast ei tahha ilma jääda: kellel weel Piibelt ei olle, se ostab, ja kellel joudo osta ei olle, sellele kingitakse. Neist 65 parist, mis laulatud said, olli 49 paril jo Piibel ja 16 sai kingitud. Ürramüdüd on 5 saksakeele Piibelt ja 4 ued Testamentid, 82 täit maakeele Piibelt, 107 uut Testamenti ja 33 Laweti laulo ramatut. Wäljalaenatud on 94 täit Piibelt. Neist 280 liikmettest on mitto omma aastase andi kaswatanud, et üks andis 7 Rubl. 5 Kop.! Sisse tulnud on 282 Rubl. 38 Kop., wäljaantud 276 Rubl. 59 Kop. ja järrele jänud 5 Rubl. 79 Kop. Need ramatud, mis sabdama kõrtsi keikide luggeda ollid antud, wiisid waenlaste madrosid ärra: siiski said jälle ued senna antud, et seegi koht, kus keiksuggu rahwas läbbi käiwad, ei olleks ilma Jummalajannata.

31) **Sapsalo fihhelkonnas** on 19 liiget. 1854 aastal sai Piibli pühha 22 Leikusse kuu päwal peetud ja Lihhola ja Niddala õppetajad teggid jutlust; 1855 aastal 12. Jani kuu päwal ja Karuõse õppetaja teggi jutlust. Wäljalautud said 8 täit Piibelt ja 72 uut Testamenti ja weel teisi pispofessi ramatuid. Nekrutidele said Talliäna Pea Piibli koggobusse postl 662 uut Testamenti ja 123 Ewangeliummi ramatut kingitud. Sisse tulnud on 29 Rubl. $83\frac{1}{2}$ Kop., wäljaantud 15 Rubl. $52\frac{1}{2}$ Kop. ja järrele jänud 14 Rubl. 31 Kop.

Sapsalo liinna Pea Piibli koggobuselt said 12 täit Piib-

belt ja 61 uut Testamenti väljalautud. Sissetulnud on 257 Rubl. 27 Kop., väljaantud 160 Rubl. 10 Kop. ja järrele jäänud 97 Rubl. 17 Kop.

Noarootsi kühelkonnas on 5 täit Piibelt ja 9 uut Testamenti väljalautud.

Üllepea on nüüd meie Cestima kühelkondades pühha kirja ramatuid leida:

	kühelk.	520 täit Piibelt	1160 uut Test.,	ühtekofto	1680 ramat.
1. Juuro	"	436	1558	—	1994
2. Nappyla	"	72	41	—	113
3. Nisfi	"	169	429	—	598
4. Jüri	"	214	1203	—	1417
5. Kosse	"	368	1518	—	1881
6. Simona	"	140	720	—	860
7. Marja	"	157	765	—	922
8. Jakobi	"	417	912	—	1329
9. Rafwerre	"	300	500	—	800
10. Salfalo	"	223	513	—	736
11. Mahoranna	"	439	2009	—	2448
12. Jõhwi	"	175	386	—	561
13. Baitwara	"	16	39	—	55
14. Pügganuse	"	182	266	—	448
15. Jerwa-Jaani	"	488	1831	—	2319
16. Umbla	"	107	145	—	252
17. Maddiffe	"	231	1323	—	1554
18. Koero	"	463	294	—	757
19. Beetri	"	315	661	—	976
20. Lüri	"	385	843	—	1228
21. Kullama	"	160	884	—	1044
22. Kihola ja Kirrew.	"	152	409	—	561
23. Wiggala	"	100	100	—	200
24. Mihfle	"	194	607	—	801
25. Karuse	"	26	91	—	117
26. Hannila	"	298	789	—	1087
27. Martna	"	230	1100	—	1330
28. Jiddala	"	92	561	—	653
29. Riggola	"	459	1330	—	1789
30. Pühhaleppa	"	28	161	—	189
31. Sapfalo	"	241	483	—	724
32. Noarootsi	"	148	89	—	237
33. Wormsi	"	135	50	—	185
34. Roigi	"	318	588	—	906
35. Keina	"	105	195	—	300
36. Maddife ja Risti	"	201	206	—	407
37. Saggeri	"	120	210	—	330
38. Jõekehma	"	20	60	—	80
39. Sarjo-Jaani	"	400	150	—	550
40. Kuusfalo	"	43	402	—	445
41. Palde ja Anna	"				
42.					

9287 täit Piibelt 25576 uut Test., ühtekofto 34863 ramat.

788 Jeesandale au ja tänno, kes omma kallist ello sanna
 meile ni rohkest andnud. Kuis ei peaks iggaüks ristiinni-
 menne soovima, et keik waimo poleft näljatsed wöttaksid rõmo-
 ga sedda taewa manna wasto, et saaksid jahhutud ja õige teele
 juhhatud, ja leiaksid hinge rahho Jeesusse Kristusese usjust.
 Seft keik pühha kirri on Jummalast sisse antud, ja sadab
 kasso õppetuseks, nomimiseks, parrandamiseks, juhata-
 miseks, mis õiguses on, et üks Jummalala inimenne woiks
 täieste walmistud olla. Amen.

andis Jummal kirri

1	1000	1000	1000	1000	1000
2	999	999	999	999	999
3	998	998	998	998	998
4	997	997	997	997	997
5	996	996	996	996	996
6	995	995	995	995	995
7	994	994	994	994	994
8	993	993	993	993	993
9	992	992	992	992	992
10	991	991	991	991	991
11	990	990	990	990	990
12	989	989	989	989	989
13	988	988	988	988	988
14	987	987	987	987	987
15	986	986	986	986	986
16	985	985	985	985	985
17	984	984	984	984	984
18	983	983	983	983	983
19	982	982	982	982	982
20	981	981	981	981	981
21	980	980	980	980	980
22	979	979	979	979	979
23	978	978	978	978	978
24	977	977	977	977	977
25	976	976	976	976	976
26	975	975	975	975	975
27	974	974	974	974	974
28	973	973	973	973	973
29	972	972	972	972	972
30	971	971	971	971	971
31	970	970	970	970	970
32	969	969	969	969	969
33	968	968	968	968	968
34	967	967	967	967	967
35	966	966	966	966	966
36	965	965	965	965	965
37	964	964	964	964	964
38	963	963	963	963	963
39	962	962	962	962	962
40	961	961	961	961	961
41	960	960	960	960	960
42	959	959	959	959	959